

# Privatliv kontra pressefrihed

Offentliggjort 17-11-2008

Af [Oluf Jørgensen](#)

Artiklen er publiceret i Ugeskrift for Retsvæsen 2008 nr. 46, side 385 f. Samtidig publicering på mediejura.dk sker med tilladelse fra Forlaget Thomson A/S.

Der er jævnligt konflikt mellem hensyn til beskyttelse af privatliv henholdsvis pressens ytringsfrihed. Artiklen belyser retsstillingen ved publicering om enkeltpersoners privatliv. Analysen af retspraksis rubricerer publicering i fem typetilfælde og identificerer faktorer, der har vægt ved konkrete afvejninger mellem hensyn.

## 1 Retsregler

Lovgivningen giver mulighed for både strafferetlig og civilretlig beskyttelse af privatlivet, og de vigtigste regler er straffeloven § 264 d og erstatningsansvarsloven § 26.

Lovreglerne skal anvendes inden for rammerne af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMK), hvor to bestemmelser er vigtige: Art. 8 om ret til respekt for privatliv, familieliv, hjem og korrespondance og art. 10 om informations- og ytringsfrihed.

Straffeloven § 264 d fik den nuværende udformning i 1972 (lov 89.1972) på baggrund af betænkning 601.1971. Den tidligere ordlyd fra 1939 definerede et kerneområde som "rent private hjemlige forhold", mens andre private forhold kun skulle beskyttes, når de med rimelig grund kunne forlanges unddraget offentligheden (lov 87.1939). Denne graduering i ordlyden blev forladt uden at der hermed blev tilsigtet nogen realitetsændring. Ved ændringen i 1972 blev præciseret, at beskyttelsen også omfatter videregivelse af billeder vedrørende private forhold. Ordet "uberettiget", der blev indføjet, indikerer, at hensyn til privatliv skal afvejes med hensyn til ytringsfrihed. § 264 a omfatter ikke fotografering af personer på frit tilgængelige steder. note 1). 264 c, der henviser til § 264 a, kan ikke anvendes mod publicering af sådanne billeder, og kun de grelleste tilfælde er omfattet af en passus i § 264 d om åbenbart krænkende omstændigheder.

I 1990 blev straffeloven § 152 d ændret for at styrke pressens muligheder for at publicere oplysninger, der lækker fra offentlige myndigheder (lov 399.1990). Udover tilfælde, hvor fortrolighed er begrundet i statens sikkerhed, er publicering kun begrænset for rent private forhold. Dette begreb er hentet fra forvaltningsloven § 28, der omfatter særligt følsomme forhold f.eks. sygdom. Det følger af § 152 d, at pressen ved lækager fra offentlige myndigheder har ret til at publicere om andre private forhold f.eks. skat. Det taler for, at straffeloven § 264 c og d skal fortolkes på samme linje, når medier bygger på andre kilder. note 2).

Erstatningsansvarsloven § 26 hjemler godtgørelsespligt for retsstridige krænkelse af privatlivet. Godtgørelsespligt kan også udløses ved krænkelse, der ikke er strafbare, men forudsætter en vis grovhed. Domstolene skal vurdere, "om en i øvrigt krænkende handling i det enkelte tilfælde vil kunne anerkendes som retsmæssig, f.eks. under hensyn til

offentlighedens interesse i en fri nyhedsformidling og meningstilkendegivelse, rimelig kritik af uheldige eller anstødelige forhold etc" (bet. 601.1971 s. 70). Denne afvejning er i øvrigt nødvendig for at undgå konflikt med art. 10.

## 2 Retspraksis

Analysen af praksis ved Den Europæiske Menneskeretsdomstol (EMD) og danske domstole tager udgangspunkt i emnet for ytringer, og publicering om enkeltpersoner rubriceres under fem typetilfælde: 1) direkte om samfundsroller, 2) relevans for samfundsroller, 3) anden samfundsmæssig betydning, 4) uden samfundsmæssig betydning og 5) færden på frit tilgængelige steder.

### 2.1 Generelt

EMD-sager om publicering i medier handler typisk om et indgreb i ytringsfriheden, og spørgsmålet er, om det er berettiget efter art. 10. note 3). EMD lægger særlig vægt på pressefrihed til formidling af information og ideer om alle forhold, der har samfundsmæssig interesse. note 4). Pressefriheden omfatter visse overdrivelser og provokationer, men der kan sættes grænser for at beskytte andres rettigheder bl.a. retten til privatliv. Kun få sager om medier er indbragt for EMD med påstand om manglende beskyttelse af privatliv. I disse sager tager EMD direkte stilling til, om der er pligt til at beskytte privatliv jf. art. 8.

I det omfang private forhold skal beskyttes jf. § 264 d og art.8, gælder beskyttelsen, uanset om oplysninger er korrekte eller ej. Dokumentation er derimod vigtig ved oplysninger om forhold, der kan publiceres. Løse spekulationer og rygter berettiger ikke publicering. Oplysninger, der fremstilles som kendsgerninger, skal bygge på research, der står mål med standarder for god journalistik, og personer skal have mulighed for at forsvare sig. Krav til dokumentation stiger jo mere følsomme oplysninger er. Meninger og holdninger – værdidomme i EMDs terminologi - kan ikke dokumenteres på samme måde, men EMD lægger vægt på, at baggrunden fremgår ved alvorlige personangreb.

### 2.2 Direkte om samfundsroller

Pressefrihed har afgørende betydning ved alle områder af samfundslivet (politik, erhvervsliv, administration, retsvæsen, kultur, sport mv.), og enkeltpersoners varetagelse af samfundsroller er omfattet. note 5).

I Bergens Tidende mod Norge fastslog EMD, at en kirurgs kosmetiske brystoperationer havde relevans for forbrugerne, og derfor ikke kun var private anliggender mellem de enkelte patienter og kirurgen. EMD lagde vægt på, at kvinders kritiske udtalelser til avisen om kirurgens arbejde var gengivet korrekt, og at kirurgen fik mulighed for at forsvare sig (2.5.2000). I Selistö mod Finland fandt EMD, at der var tilstrækkelig research og samfundsmæssig interesse til at omtale en kirurg i artikel om spirituspåvirket kirurgi (16.11.2004). I Tromsø og Stensaas mod Norge fastslog EMD, at pressefriheden omfattede omtale og kritik af sælfangeres fangstmetoder (20.5.1999). I Fressoz & Roire mod Frankrig lagde EMD vægt på, at publicering af en lækket skatteoplysning om en direktørs lønforhøjelse bidrog til debat om forhold, der havde generel interesse (21.1.1999). I Jerusalem mod Østrig om "psyko-sekter" lagde EMD vægt på, at organisationer og personer, der gik ind i en offentlig debat måtte tåle skarpt lys på deres offentlige rolle (27.2.2001). I sagen McVicar mod Storbritannien var en journalist dømt for påstand om doping. Eliteidrætsudøveres doping har samfundsmæssig interesse, men EMD fandt domfældelsen berettiget, fordi den faktuelle påstand alene byggede på anonyme kilder og dermed ikke var tilstrækkeligt dokumenteret (7.5.2002).

Enkeltpersoners motiver som aktører i samfundslivet f.eks. som beslutningstagere kan have samfundsmæssig interesse.

I sagen Dichand m.fl. mod Østrig fastslog EMD, at det var berettiget at publicere om sammenhæng mellem forretningsmæssige interesser og politiske beslutninger (26.2.2002). De Haes og Gijssels mod Belgien viste, at pressefriheden også havde overvægt ved kritik af dommere for usaglig favorisering. Artikler indeholdt bl.a. beskyldninger om partiskhed, fordi dommerne ligesom en af sagens parter havde forbindelser til ekstreme højreorienterede bevægelser (24.2.1997). I Nilsen og Johnsen mod Norge var en juraprofessor, der havde kritiseret politiet, mødt med udfald om "bevidst løgn", og "hensigten har været at svække tilliden til politiet". EMD antog, at ytringen om professorens motiver i konteksten fremstod som en mening, der ikke kunne dømmes for, mens ytringen om bevidst løgn var en udokumenteret påstand, der kunne dømmes for (25.11.1999).

Personkarakteristik af aktører i samfundslivet er typisk omfattet af de vide rammer for meningstilkendegivelser.

I Oberschlick mod Østrig (nr.2) fandt EMD, at en journalist ikke kunne straffes for at betegne en politiker som et fjols. EMD lagde vægt på, at ytringsfriheden omfatter polemiske ytringer, at grundlaget for vurderingen fremgik, og at en politiker, der selv fremsætter provokerende udtalelser, må finde sig i stærkere kritik end andre (1.7.1997). I Lopes Gomes da Silva mod Portugal fandt EMD, at en redaktør ikke kunne straffes for en lederartikel, der karakteriserede en politiker med ordene: "utrolig blanding af reaktionær grovhed, fascistisk bigotteri og vulgær antisemitisme". EMD lagde vægt på, at redaktøren havde klargjort præmisserne for sine meninger ved at referere udtalelser og dermed givet læserne mulighed for at danne deres egen mening (28.9.2000). I Perna mod Italien fandt EMD, at der ikke kunne dømmes for satirisk omtale af en undersøgelsesdommers politiske tilhørsforhold, mens der kunne dømmes for udokumenteret faktisk beskyldning om deltagelse i sammensværgelse (25.7.2001). I sagen Pfeifer mod Østrig fastslog EMD, at art. 8 gav en redaktør ret til beskyttelse af omdømme mod beskyldning om at have startet en menneskejagt, der førte til en professors selvmord. Beskyldningen, der blev fremført af et andet tidsskrift, byggede på en artikel fra redaktøren, der kritiserede professoren for bagatellisering af nazitidens forbrydelser. EMD anførte, at selvom beskyldningen kunne opfattes som en værdidom, manglede den tilstrækkelig faktisk basis (EMD 15.11.2007). Sagen viste, at der skal stilles krav til dokumentation, når en meningstilkendegivelse ligner en faktisk beskyldning og indeholder en meget grov insinuation.

På linje med EMD har danske domstole i en række sager afvist, at forhold, der direkte handler om samfundsroller, kan beskyttes som privatliv.

En forretningsmand tabte en sag mod Ekstra Bladet, hvor han krævede erstatning og godtgørelse for omtale af ejendomshandler og belåning som "låne-orgie", "nyt ejendomscirkus" og "fiktivt beløb". Højesteret lagde vægt på, at artiklerne var indlæg i en samfundsmæssig debat, at oplysninger var dokumenteret i rimelig grad, og at der ikke var tale om hetz mod sagsøgerens person (U 1992.385). En advokat anlagde sag mod journalister for omtale af sigtelse og anholdelse for underslæb i forbindelse med hverv som eksekutor. Journalisterne blev frifundet af Højesteret for overtrædelse af straffelovens § 264 d, fordi oplysningerne ikke vedrørte private forhold. De blev også frifundet for injurier, fordi artiklerne alene indeholdt konkrete referater af, hvad der var passeret. De samme grunde førte til frifindelse for påstand om erstatning eller godtgørelse (U 1994.292). Sø og Handelsretten fandt, at avisomtalen af en skibsræder, der var anmeldt til bagmandspolitiet, ikke var i strid med straffeloven § 264 d (U 1989.1146).

Personer, der optræder i kulturlivet, må finde sig i omtale og billeder i forbindelse hermed. Det kan derimod være en retsstridig krænkelse, når f.eks. nøgenbilleder fra en film publiceres som underholdning uden fokus på den kunstneriske sammenhæng.

Se og Hør bragte nøgenbilleder af en skuespiller med overskrifter som "TV-stjernes frække fortid", og redaktøren blev dømt til at betale 20.000 kr. i godtgørelse (Kbh. Byret 28.06.2005). Dommen er på linje med tidligere sag, hvor Østre Landsret dømte bladet PS-pige Special for at publicere nøgenbillede af en skuespiller, der var optaget til film 15 år tidligere (U 1989.981). Se og Hør blev frifundet for krav om godtgørelse til skuespiller, der blev vist som pornomodel i film, men dommen ændrede ikke praksis, da publiceringen skete kort efter filmens lancering. Sø- og Handelsretten anførte i præmisserne, at skuespillerens samtykke til optagelser af filmen ikke berettigede til at bruge billeder i anden sammenhæng (U 2007.280).

Amatører kan også få offentlige roller som aktører i tv-programmer og andre arrangementer. Publicering om forhold, der normalt skal beskyttes som rent private, kan være berettiget i forbindelse med en offentlig rolle.

Se og Hør omtalte en serie på TV3 med overskrifterne: "Robinson-Tina tilstår – sex med Jens" og "Sex på øen". Jens anlagde retssag, men Se og Hør blev frifundet for straf, fordi deltagerne i denne form for "reality-shows" ikke kunne regne med, at deres relationer i optagelsesperioden var beskyttet som privatliv. Se og Hør blev dømt til at betale godtgørelse på 10.000 kr. til Jens, fordi han ikke var blevet præsenteret for rygterne, før de blev offentliggjort (Kbh. Byret 22.12.2003).

### 2.3 Relevans for samfundsrolle

Spørgsmålet i dette afsnit er, om pressen har ret til at publicere om private forhold, der ikke indgår direkte i varetagelse af samfundsrolle, men har relevans. Publicering kan f.eks. sætte fokus på en persons egnethed til samfundsrollen.

I Feldek mod Slovakiet fandt EMD, at det var i strid med art.10 at dømme for publicering om en ministers medlemskab af en fascistisk ungdomsorganisation 50 år tidligere (12.7.2001). I Schwabe mod Østrig måtte en politiker finde sig i, at en gammel straffesag blev omtalt, fordi omtalen var relevant i aktuel diskussion om dobbeltmoral. En borgmester blev dømt for spirituskørsel, og på den baggrund krævede lederen af oppositionspartiet hans afgang. En politiker fra borgmesterens parti kritiserede derefter oppositionslederen for dobbeltmoral, fordi han ikke anvendte samme moralske standard i sit eget parti, hvor næstformanden 20 år tidligere havde forårsaget et trafikdrab under alkoholpåvirkning. EMD fandt, det var i strid med art. 10 at dømme for denne omtale. EMD lagde vægt på, at formålet var at kritisere en politikers dobbeltmoral. og at oplysningen om næstformandens gamle sag kunne være relevant ved vurderingen af hans egnethed til et politisk hverv (28.8.1992).

Billeder kan som udgangspunkt publiceres ligesom tekst og omtale efter afvejning af samme hensyn. To sager illustrerer, at medier kan publicere billeder af personer, der har samfundsroller.

News Verlags mod Østrig handlede om en person, der var tiltalt i en bombesag (11.1.2000). Krone Verlag mod Østrig handlede om en politiker (26.2.2002). EMD lagde vægt på, at emnerne havde almen interesse, og at billederne ikke afslørede detaljer fra privatliv.

Hensynet til privatlivet er mere tungtvejende ved rent private forhold f.eks. sygdom.

Mitterrand fik konstateret kræft kort efter sin tiltræden, og det blev offentligt kendt i den sidste del af hans tid som præsident. Mitterrand døde kort tid efter sin fratræden. En læge, der havde behandlet ham, gav nogle oplysninger om sygdom og behandling, og kort tid efter dødsfaldet var forlaget Plon parat med bogen "Le Grand Secret" skrevet af lægen og en journalist. Lægen blev straffet for brud på tavshedspligt, og der blev nedlagt forbud mod bogudgivelsen. Der var ingen tvivl om straffen for brud på tavshedspligt. I Plon mod Frankrig var spørgsmålet, om bogen kunne forbydes. EMD fandt, at hensynet til familiens privatliv

havde størst vægt kort tid efter dødsfaldet, og at et midlertidigt forbud var berettiget. Hensynet til den almene interesse i kendskab til statslederens kamp mod en alvorlig sygdom gjorde, at ni måneder efter dødsfaldet var forbudet et uforholdsmæssigt indgreb i strid med art. 10 (18.8.2004).

Beskyttelseshensynet er også tungtvejende ved privat rådgivning og korrespondance.

I Leempoel m.fl. mod Belgien fandt EMD, at et forbud mod publicering af privat rådgivning og korrespondance var berettiget, selvom den vedrørte en sag med stor samfundsmæssig interesse. Som opfølgning på en omfattende sag i Belgien om misbrug af børn blev nedsat en kommissionen til at undersøge eventuelle svigt i retssystemet. En dommer, der blev afhørt, blev pålagt at udlevere sine forberedelsesnotater til kommissionens gennemsyn. Notaterne lækkede til et ugemagasin, der offentliggjorde uddrag. Belgiske domstole nedlagde forbud mod salg af det pågældende blad. EMD fandt forbudet var berettiget og lagde især vægt på, at fortrolighed om personlige notater bl.a. med råd fra advokat og privat korrespondance hørte til kerneområdet for beskyttelse af privatliv (9.11.2006).

Egen brug af privatliv til offentlig promovning vil typisk begrænse beskyttelsen, men der kan fortsat være beskyttelse mod grove krænkelse.

Østre Landsret frifandt 5.9.2008 Se og Hør for omtale af tv-studievært under overskrifterne "i seng med Andrea" og "Viser det hele frem". Retten lagde vægt på, at studieværten selv havde optrådt udfordrende klædt og markedsført en konkurrence under titlen "I seng med Robbie Williams". EMD fastslog i Tammer mod Estland, at det var berettiget at dømme en journalist for krænkende omtale af en politikers rent private forhold. Baggrunden var et interview med forfatteren til en bog om en kvindelig politiker, hvor journalisten spurgte: "Har du ikke gjort en helt ud af en forkert person? En person, der ødelægger andres ægteskab, og en uegnet mor, der forlader sit barn? Det er ikke det bedste eksempel for unge piger". EMD lagde vægt på, at spørgsmålene var udformet i en stærkt krænkende form. Det var ikke afgørende, at kvinden var kendt og selv havde bidraget til en vis offentlighed om sit privatliv (6.2.2001).

Der skal tages særlige hensyn til beskyttelse af tredjepart.

I De Haes og Gijssels mod Belgien fandt EMD, at der kunne sanktioneres for oplysninger om en dommers pårørende (24.2.1997). Schwabe mod Østrig viste dog, at omtale var berettiget, når oplysninger om en gammel sag havde relevans for tredjepartens samfundsrolle. Eksempler fra dansk praksis: Aalborg Stiftstidende blev dømt for at omtale, at en politiker havde søgt orlov fra Folketinget for at passe sin kræftsyge mand. Publiceringen af diagnosen skete inden parret selv kendte den og uden at kontakte dem. Dommen lød på 20 dagbøder af 500 kr. og godtgørelse til parret på 20.000 kr. (U 1998.1036V). I en anden sag blev journalist og redaktør dømt for overtrædelse af § 264 d på grund af publicering om familiemedlemmer til en røveridømt. Redaktøren blev desuden dømt til at betale godtgørelse (U 1996.837Ø). I en tidligere sag blev en redaktør dømt for overtrædelse af straffeloven § 264 d på grund af publicering af stærkt krænkende udtalelser om en kriminalbetjents kone fremsat i retten af en tiltalt. Retten lagde vægt på, at udtalelsen hverken havde offentlig interesse eller forbindelse til retssagen i øvrigt. Redaktøren blev dømt til at betale 25 dagbøder og godtgørelse på 30.000 kr. (U 1979.1028H).

#### 2.4 Anden samfundsmæssig betydning

Private forhold kan bruges til at illustrere forhold, der har samfundsmæssig betydning, og pressefriheden kan have størst vægt, når de private forhold ikke er særligt følsomme.

Tønsbergs Blad mod Norge handlede om omtale af en direktør og en sangerinde, der stod på en kommunal liste over personer, der blev undersøgt for overtrædelse af bopælspligt. Tre uger

senere erklærede kommunen, at der ikke var bopælspligt på de pågældende ejendomme, og avisen bragte denne oplysning dagen efter. Direktøren anlagde retssag, og avisen blev dømt af Norges Højesteret, men EMD fandt dommen i strid med art. 10. EMD lagde vægt på, at formålet med personomtalen var at belyse et problem, der havde generel interesse, og at de omtalte personer var opført på den kommunale liste over mulige overtrædere. I modsætning til Norges Højesteret stillede EMD ikke krav om, at personomtalen handlede om forhold, der havde betydning for en samfundsrolle, eller at den pågældende havde deltaget i offentlig debat om bopælskrav (1.3.2007). note 6).

Publicering om rent private forhold f.eks. sygdom og behandling forudsætter enten effektiv anonymisering eller samtykke.

En læge blev dømt for at videregive billeder af en fedtsugningsoperation til et ugeblad. Der var ikke en samfundsmæssig interesse, der kunne berettiggø publicering af et billede, hvor patienten trods beskæring af billedet var genkendelig på grund af smykker. Dommen lød på 20 dagbøder a 500 kr. for overtrædelse af § 264 d og 20.000 kr. i godtgørelse til kvinden (U 1991.194Ø). Dommen viste, at personbilleder skal være stærkt slørede for at sikre effektiv anonymisering. En forbudssag handlede om Ekstra Bladets afsløring af mænds chatkontakter med en formodet mindreårig pige under overskriften "danske mænd og pædofili". Fogedretten nedlagde ikke forbud. I kendelsen blev lagt vægt på, at offentliggørelsen efter det oplyste ville ske uden oplysning om navn, stilling og adresse og med sløring af de optagne billeder og forvrængning af stemmen (Kbh. Byret 23.5.2008).

Genkendelig publicering af rent private forhold kræver et frivilligt, konkret og informeret samtykke.

Højesteret har truffet afgørelse i en sag, hvor personer var ude af stand til selv at tage stilling. Som led i en række artikler om psykiatriske patienters forhold bragte Ekstra Bladet billeder af bæltefikserede patienter på en psykiatrisk institution. Amtskommunen, der stod for driften, fik nedlagt et fogedforbud. Højesteret, der fandt fogedforbudet uberettiget, lagde vægt på, at Ekstra Bladet havde accept fra overlæger, plejepersonale, pårørende og efterfølgende fra en patient, der var blevet i stand til at tage stilling, og at omtale og billeder indgik i en "saglig reportage af betydelig nyheds- og informationsværdi" (U 1989.726). Beskyttelsen af rent private forhold omfatter også afdøde personer. Østre Landsret stadfæstede i 1975 et fogedforbud mod offentlig visning af en film, der viste en narkomans liv de sidste måneder før hans død. Han havde givet samtykke til optagelserne, men landsretten konkluderede, at samtykket ikke var gyldigt. Dels var det tvivlsomt, om han på grund af sin tilstand kunne tage stilling på tidspunktet for samtykket, dels havde han ikke kunnet tage stilling til det færdige resultat (U 1975.1008). Østre Landsret dømte fotograf og redaktør for bladet "Månedens Sensation" for at publicere et billede, der viste et brandoffer, der lå indebrændt på sin bopæl. Selve liget var ikke genkendeligt på billedet, men retten lagde vægt på, at den omkomne kunne identificeres af de nærmeste via interiøret (U 1982.244).

## 2.5 Uden samfundsmæssig betydning

Rent private forhold uden samfundsmæssig betydning skal beskyttes.

EMD afviste f.eks. klage over en dom for publicering om en "sexskandale" (Campmany y Diez de Revenga et Peronga, 12.12.2000). note 7). Se og Hør blev dømt for artikler om seksuel orientering og kvindehåndbold. Artiklerne havde overskrifterne: "Træner scorede spilleren", "Kærester" og "Lesbisk lykke". To journalister blev hver idømt bøder på 15.000 kr. og redaktøren bøde på 40.000 kr for overtrædelse af § 264 d. Desuden blev hver af de krænkede, der havde anlagt sagen, tilkendt i alt 50.000 kr. i godtgørelse (U 2005.123Ø). Sanktioner i form af ubetinget frihedsberøvelse er kun anvendt i meget grove tilfælde: Publicering af et nøgenbillede af en ung pige, der var myrdet, førte til, at redaktøren for Ekstra Bladet blev

dømt til 14 dages frihedsstraf for overtrædelse af § 264 d. Fotoet, der var taget af en amatør fotograf ved en fest få dage før mordet, viste pigen siddende i en seng med spredte ben. Ekstra Bladet, der havde betalt 100 kr. for billedet, bragte det i fuld forside størrelse (U 1974.775). Dom til frihedsstraf for overtrædelser af § 264 d er i øvrigt anvendt over for private krænkelser på internettet af meget grov, chikanøs karakter (U 1999.177 og U 2001.2573).

Publicering til underholdning kræver forhåndssamtykke ved omtale af rent private forhold. Beskyttelsen er ikke så kategorisk for mindre følsomme private forhold. Selv om et brudepar ikke ønsker omtale, er det efter domspraksis berettiget at publicere, hvor vielsen fandt sted, navne på gæster, påklædning, og hvor bryllupsrejsen gik hen. Publicering om et bryllup er kun retsstridig og kan udløse godtgørelse, når pressen benytter påtrængende metoder, eller parret har en særlig interesse i fortrolighed og har sagt fra over for pressen på forhånd. note 8).

## 2.6 Færden på frit tilgængelige steder

En sag om færden på frit tilgængelige steder har påkaldt særlig interesse. Det gælder Hannover mod Tyskland, hvor EMD fastslog, at art. 8 betyder, at personer skal beskyttes mod påtrængende medie jagt rettet mod private gøremål.

Prinsesse Caroline anlagde sag i Tyskland mod magasinerne Bunte, Freizeit Revue og Neue Post for at få forbud mod medie jagt og publicering i forbindelse med indkøb, sport, vandreture, restaurantbesøg, ferier og lignende. Den tyske forfatningsdomstol gav medhold med hensyn til beskyttelse af hendes børn, men lagde til grund, at hun selv som kendt person "par excellence" måtte finde sig i publicering om færden uden for sit hjem bortset fra færden på afsides sted, hvor hun objektivt set kunne forvente at være alene og handlede i tillid hertil. EMD fastslog, at enhver, også meget kendte personer, har ret til beskyttelse og respekt for deres privatliv, og at kriterierne i tysk ret om "par excellence" og "afsides steder" ikke gav tilstrækkelig beskyttelse. EMD lagde vægt på, at billeder og tekster var uden samfundsmæssig betydning, og at eneste formål var at tilfredsstille folks nysgerrighed vedrørende detaljer i hendes privatliv. Selvom Hannoversagen primært handlede om publicering, anførte EMD, at det var væsentligt, at billeder var taget uden den fotograferedes viden, og at der ikke kunne ses bort fra de påtrængende metoder f.eks. skjult fotografering fra lang afstand (24.6.2004).

Hannoverdommen handlede om påtrængende paparazzimetoder, og dommen ændrer ikke ved, at medier som udgangspunkt har ret til at publicere tekst og billeder om personers færden og handlinger på frit tilgængelige steder. note 9). Efter Hannoverdommen har Norges Højesteret 2.9.2008 konkluderet, at det ikke var retsstridigt, at Norges Se og Hør publicerede artikel med to billeder fra en vielse, der foregik udendørs på en holm. note 10). Fotografen havde med telelinse tager billeder af brudeparret, der ikke ønskede publicering.

Nogle eksempler fra dansk praksis: Et ugeblad blev frifundet for tekst og billeder om en journalist, der mødte frem til et offentligt arrangement med en ny kvinde. Østre Landsret anførte, at det ikke i sig selv bragte omtalen under § 264 d, at journalisten havde protesteret (U 1988.83). Det var ikke retsstridigt, at Ekstra Bladet publicerede et billede med en topløs pige som eneste motiv for at illustrere strandliv (Kbh. Byret 7.2.1996). Østre Landsret fandt det var retsstridigt at genanvende billedet som illustration til senere artikel om hudkræft, fordi pigen ikke måtte påregne publicering i sådan sammenhæng (FED 1997.1876). note 11). I en tidligere sag var en fotograf frifundet for at fotograferer en pige på 15, der tog solbad topløs i en park. Byretten frifandt med begrundelsen, at den, der befinder sig på et frit tilgængeligt sted, må "være forberedt på at blive fotograferet samt på, at billeder kan blive brugt af pressen, uden at der normalt bør være plads for nogen diskussion af, om offentligheden har berettiget interesse i billedet" (citat fra betænkning 601.1971, Kbh. Byret 12.12.1984). note 12).

Pligten til at beskytte mod påtrængende mediejagt, som Hannoversagen handlede om, sikres i dansk ret med godtgørelsespligt.

Billeder af en sangerinde var optaget med teleobjektiv af en fotograf fra Ugebladet Rapport, der var skjult i klitterne, mens hun sammen med bekendte badede topløs fra en ellers øde strand. Bladet blev dømt til at betale godtgørelse på 50.000 kr.. Østre Landsret lagde bl.a. vægt på, at billederne var optaget skjult, og at de blev offentliggjort i en krænkende sammenhæng. Retten tilføjede, at en offentligt kendt person har samme krav på beskyttelse som andre "i den del af tilværelsen, der er uden sammenhæng med hendes optræden" (U 1986.405). En ny dom fra Østre Landsret 5.9.2008 (også omtalt under afsnit 2.3) er på samme linje: Se og Hør blev dømt til en betale en tv-studievært 50.000 kr. i godtgørelse for publicering af billede, hvor hun badede topløs. Landsretten lagde vægt på opsigtvækkende opsætning, at der var fotograferet med telelinse, og at stranden var næsten mennesketom. Dommen frifandt for overtrædelse af § 264 d.

Publicering er strafbar efter § 264 d, hvis et billede viser "den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden".

Højesteret dømte redaktøren for Se og Hør for at publicere billeder fra en drukneulykke, der viste afdøde liggende på en bære på strandbredden og ægtefællen, mens hun på stranden overværede redningsaktionen. Der blev ved strafudmålingen lagt vægt på, at redaktøren tidligere var dømt, og dommen lød på betinget frihedsstraf på 14 dage, bødestraf og godtgørelse til ægtefællen (U 1991.549).

## 2.7 Kritik af tre domme

### Babeyzone

En ung pige lagde et foto af sig selv iført nedringet bluse på websiden Hotchart, hvor det indgik i en slags skønhedskonkurrence. Tre måneder senere fjernede hun billedet. I mellemtiden var det under ukendte omstændigheder lagt ind på websiden Babeyzone, der bragte erotiske billeder. Ekstra Bladet brugte derefter billedet sammen med 8 andre som illustration til artikel om "purunge danske piger sælger sig til sex på nettet". Landsretten lagde til grund, at pigen trods en vis sløring var genkendelig, og at pigens indlæggelse af billedet på Hotchart ikke gav ret til at bruge det ved omtale af salg af sex. Retten frifandt alligevel for pigens krav om godtgørelse med begrundelsen, at skyldkravet (uagtsomhed) ikke var opfyldt, fordi Ekstra Bladet havde fundet billedet på Babeyzone og var gået ud fra, at det allerede indgik i en sådan sammenhæng, at omtalen i bladet ikke var krænkende (ØLD 4.1.2005). note 13).

Dommen var meget overraskende, fordi den nedtonede Ekstra Bladets ansvar for den stærkt krænkende kontekst ved publiceringen. Pigen havde ikke fået mulighed for at kommentere. Journalisten oplyste under sagen, at han ikke kunne få kontakt til hende, fordi han kun havde hendes fornavn, Denne oplysning tydede i øvrigt ikke på, at pigen var ude på at sælge sig til sex. Frifindelsen må være i strid med art. 8.

### Samlivsophævelsen

"Nu er det officielt AA køber bolig alene" (Se og Hør), "AA er flyttet" (BT) og "AA flytter fra BB" (Ekstra Bladet). Sådan lød overskrifterne dog uden anonymisering af navnene. AA, der var kendt som tv-studievært, anlagde sag mod journalister og redaktører. To dommere i landsretten fandt, at omtalen var i strid med § 264 d, fordi den ikke indgik i en sammenhæng, parret selv havde givet anledning til, og de fandt ikke, at omtalen var berettiget, fordi studieværten havde givet udtryk for personlige holdninger ved omtale af tv-produktioner. Den tredje dommer, der ville frifinde, lagde derimod vægt på, at studieværtens udtalelser ved omtale af tv-produktioner også handlede om private forhold. Der blev idømt bøder for overtrædelse af § 264 d: 5000 kr. til hver journalist og 10000 kr. til hver redaktør.

Godtgørelsen til studieværten lød på i alt 60.000 kr. (ØLD 11.4.2008, OE2008.B.953.07),

Domfældelsen var en usædvanlig vidtgående fortolkning af § 264 d: Presseomtalen var uden detaljer om privatlivet og byggede ikke på rygter eller paparazzimetoder. Flertallet lagde ikke vægt på studieværtens egen inddragelse af privatliv til promovning i den offentlige rolle som studievært. Oplysninger om ejendomshandler og bopæl, der er tilgængelige for enhver, kan ikke beskyttes som rent private.

#### Kvinder på værelset

En fodboldtræner, der ikke havde succes i sit korte virke som træner for en klub, skrev efterfølgende en bog, der bl.a. indeholdt kritik af klubbens direktør. Efter bogudgivelsen udtalte direktøren i et interview på TV3, at den tidligere træner under en træningstur med holdet til Lanzarote havde haft "damer på værelset" og "lidt for meget spiritus". Herefter fulgte en retssag, hvor Københavns Byret og Østre Landsret dømte for overtrædelse af § 264 d, men Højesteret frifandt (U 2008.1565).

Højesterets begrundelse: "Udtalelserne i F's udsendelse "P" den 17. oktober 2004 om "kvinder på sit værelse" og "lidt for meget spiritus" vedrører som udgangspunkt T's private forhold, jf. straffelovens § 264 d. Dette gælder, selv om udtalelserne bygger på iagttagelser i hotellokaler mv. med almindelig adgang. Udtalelserne sigtede til T's adfærd under ophold i træningslejligheder mv. i forbindelse med hans kortvarige ansættelse som cheftrener i fodboldklubben K i 1999 og havde til formål at forklare en del af baggrunden for, at spillerne havde mistet tilliden til ham. Anledningen til tv-indslaget og til udtalelserne var, at T selv i sin bog "...", der udkom i september 2004, havde omtalt baggrunden for sin fratreden i K og i den forbindelse havde fremsat negative bemærkninger om K-spillere og i særdeleshed om klubbens direktør B. Højesteret finder, at de omhandlede udtalelser under disse omstændigheder ikke kan anses for uberettiget videregivelse af oplysninger vedrørende T's private forhold, jf. straffelovens § 264 d, og heller ikke kan anses for en retsstridig krænkelse omfattet af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1. Højesteret tager herefter appellanternes påstand om frifindelse til følge".

Højesteret tog et meget restriktivt udgangspunkt, da retten lagde til grund, at trænerens spiritusforbrug under træningsopholdet var beskyttet efter straffeloven § 264 d, selvom det kunne iagttages i hotellokaler med almindelig adgang. Emnet "kvinder på værelset" må derimod høre til rent private forhold, der beskyttes efter straffeloven § 264 d. Det var meget overraskende, at Højesteret i begrundelsen for frifindelsen lagde vægt på, at trænerens bog indeholdt negative bemærkninger om direktøren. Lovligheden af bogens kritik var ikke anfægtet i sagen, og som udgangspunkt er det tværtimod en skærpende omstændighed, "at gerningen har baggrund i den forurettedes lovlige ytringer i den offentlige debat," Denne passus, der stemmer med almindelige principper for ytringsfrihed, blev vedtaget af Folketinget efteråret 2005 som præcisering i straffeloven § 81 (lov 1400.2005). Det fremgår af lovforslagets bemærkninger, at bestemmelsen finder anvendelse i forhold til enhver form for forbrydelse, som har baggrund i den forurettedes lovlige ytringer i den offentlige debat.

#### 3 Sammenfatning

Retten til privatliv og pressefrihed er begge meget væsentlige hensyn jf. art.8 og art. 10, og der skal foretages en afvejning. Jo større den samfundsmæssige interesse er, desto stærkere er pressefriheden. Jo tættere publiceringen går på de mest følsomme dele af privatlivet, desto stærkere er hensynet til beskyttelse.

EMDs praksis har afgørende betydning for retstilstanden. Retsreglerne i straffeloven og erstatningsansvarsloven giver gode muligheder for at følge principperne fra EMD, og dansk retspraksis har i de seneste årtier med få undtagelser været i overensstemmelse hermed. I sager, hvor der hverken er tungtvejende hensyn til ytringsfrihed eller til beskyttelse af privatliv, har EMK og EMDs praksis ikke afgørende betydning. Det gælder ved publicering til

underholdning om mindre følsomme dele af privatlivet.

Det fremgik allerede af straffeloven fra 1939, at privatlivet ikke skulle beskyttes generelt. Lovændringen i 1972 tilsigtede ikke ændring heraf, og ændringen i 1990 af § 152 d peger ligeledes på en begrænset beskyttelse. Forvaltningslovens definition af rent private forhold sigter på offentlig forvaltning og må nuanceres væsentligt i relation til publicering i medier for at sikre overensstemmelse med art. 10. Offentlighedsprincippet for retsplejen betyder, at pressen i vid udstrækning kan omtale retssager. note 14). Pressefrihed må også omfatte politiske, religiøse og foreningsmæssige tilhørsforhold, der har samfundsmæssig betydning, mens privat rådgivning og korrespondance må tilføjes listen over forhold, der beskyttes som rent private (jf. Leempoel-sagen omtalt i afsnit 2.3).

Publiceringens emne og formål må være udgangspunktet for afvejningen i konkrete sager. Kerneområdet for pressefrihed er publicering, der bidrager til at styrke information og debat om samfundsmæssige forhold. Pressefrihed kan derimod ikke legitimere løgn eller publicering for at chikanere eller tilfredsstille nysgerrighed om rent private forhold. Påtrængende paparazzimetoder og publiceringens kontekst og form kan have væsentlig betydning ved afvejningen mellem hensyn. Den subjektive krænkelse er ikke afgørende: Nogle bliver lettere krænkede end andre, en krænkelse kan være påtaget, og skarpe ytringer om forhold, der har samfundsmæssig interesse, vil ofte krænke. Afvejningen mellem hensyn må foretages ud fra objektive vurderinger.

Forhold, der har direkte betydning for samfundslivet, kan ikke beskyttes som privatliv. Det gælder også i relation til enkeltpersoner som aktører i politik, erhvervsliv, kulturliv, sport og andre dele af samfundslivet. Pressen har ret til at sætte kritisk lys på formål, kvalitet, lovlighed, vilkår og konsekvenser ved enkeltpersoners varetagelse af samfundsroller. Pressefriheden gælder både for oplysninger, vurderinger og meninger, og uanset om samfundslivet foregår på den globale scene eller i et lokalsamfund, i den private eller offentlige sektor eller i offentlige eller lukkede fora. Den samfundsmæssige interesse berettiger også publicering om sammenblanding af private interesser og samfundsroller f.eks. nepotisme. Det er ikke afgørende, om personer i forvejen er kendte. Den samfundsmæssige interesse er afgørende, og den skjulte magtudøvelse kan være mindst lige så vigtig som den åbenlyse.

Afvejning mellem hensyn er vanskeligere ved forhold, der ikke handler direkte om aktører i samfundsroller, men har relevans. Rent private forhold kan som udgangspunkt ikke publiceres. Plon mod Frankrig om præsident Mitterrands sygdom viste en særlig undtagelsessituation. Hensyn til beskyttelse af private forhold har særlig vægt for tredjeparter f.eks. pårørende. Mindre følsomme private forhold kan typisk publiceres, når det sker i en sammenhæng, der har samfundsmæssig relevans. Det kan f.eks. være berettiget at omtale gamle sager, hvis formålet er at sætte fokus på en persons egnethed som politisk leder, men ikke hvis formålet blot er at snage i fortiden. Under samme betingelser må det også være berettiget at omtale forskelle mellem en politikers offentlige synspunkter og private handlinger.

Mindre følsomme private forhold kan publiceres for at illustrere forhold, der har samfundsmæssig betydning uden sammenhæng med samfundsroller jf. Tønsbergs Blad mod Norge om bopælspligt. Publicering af rent private forhold kræver derimod enten effektiv anonymisering eller et gyldigt samtykke. Ved effektiv anonymisering kan identiteten ikke genkendes af andre end de, der i forvejen vidste, personen var involveret. Et samtykke skal være frivilligt, konkret og informeret. Publicering om personer, der ikke er i stand til selv at tage stilling, er kun berettiget som led i saglig reportage med betydelig nyheds- og informationsværdi og med samtykke fra nærmeste pårørende. Når publicering har til formål at afdække forhold på en institution eller lignende, vil det være i strid med pressefriheden jf. emk art.10, hvis det desuden gøres til en betingelse, at der er samtykke fra ledelse eller personale på institutionen.

Medier må som udgangspunkt indhente samtykke på forhånd til publicering om rent private forhold. Forhold, der normalt beskyttes som private, kan dog omtales, når de inddrages af aktøren selv i en offentlig rolle f.eks. ved promovering, deltagelse i såkaldte reality-shows eller alkoholforbrug ved møder. Når en person i øvrigt åbner for en del af sit privatliv, kan pressen omtale denne del også hvis den udvikler sig mindre lyst og lykkeligt. Når pressen er inviteret med til brylluppet, er den også inviteret med til skilsmissen, lyder en gammel tommelfingerregel, der stadig har vægt. Den berettiger ikke publicering om intime detaljer, som den pågældende ikke selv har fortalt om. Mindre følsomme forhold, der er synlige for enhver f.eks. påklædning, personlig stil, kontakter, bil, bolig og båd, kan publiceres, uanset om publicering har til formål at styrke en samfundsmæssig debat eller udelukkende at underholde. Det samme gælder for oplysninger, der er tilgængelige for enhver via aktindsigt i offentlig forvaltning.

Pressens adgang til at publicere personbilleder skal som udgangspunkt afgøres ved samme afvejning af hensyn, der gælder for omtale. Fotografering og publicering af billeder af privatlivet er dog i nogle tilfælde mere krænkende end omtale, og i så fald har beskyttelseshensynet større vægt.

Pressen har som hovedregel ret til at publicere personbilleder fra frit tilgængelige steder, men der er nogle grænser. Bestemmelsen i § 264 d om "åbenbart krænkende omstændigheder" gælder situationer, hvor den pågældende ufrivilligt er bragt i en stærkt belastende situation f.eks. som offer i en trafikulykke. Publicering af personbilleder fra sådanne situationer kan udløse både straf og godtgørelsespligt. I andre krænkende tilfælde, hvor personer ikke kunne påregne at blive set og fotograferet, men frivilligt har bragt sig i situationen, kan der kun sanktioneres med godtgørelsespligt f.eks. nøgenbadning fra øde strand (jf. betænkning 601.1971 s.53). EMD fastslog i Hannover-sagen, at art. 8 sætter grænser for publicering af billeder af private gøremål på frit tilgængelige steder, når formålet er underholdning uden samfundsmæssig betydning. Dommen har betydning for billeder optaget med paparazzimetoder i form af påtrængende forfølgelse eller skjulte optagelser. Beskyttelsen mod sådanne publiceringer er i dansk ret sikret gennem godtgørelsespligt. Billeder med fokus på enkeltpersoner kan i øvrigt i visse tilfælde udløse godtgørelsespligt ved publicering uden for den oprindelige sammenhæng f.eks. nøgenbilleder optaget i kunstnerisk sammenhæng.

Noter:

1) Se Sten Schaumburg-Müller: Personbilleder og ikke frit tilgængeligt sted, U 2006B.229.

2) Se Vagn Greve, Asbjørn Jensen, Poul Dahl Jensen og Gorm Toftegaard Nielsen: Kommenteret straffelov, speciel del, 9.udgave 2008 s. 141.

3) 3 Se Mohammed Ahsan: Ytringsfrihed og ærekrænkelser i et menneskeretligt perspektiv, Juristen 2002 (248 – 272); Kyre Eggen: Ytringsfrihet (2002); Oluf Jørgensen: Det handler om ytringsfrihed (2.udgave 2007); Jon Fridrik Kjølbro: Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (1.udgave 2005); Peer Lorentzen m.fl: Den Europæiske Menneskeretskonvention (2.udgave 2003); Sten Schaumburg-Müller: Presseret (1.udgave 2003) og Erik Werlauff "Ytringsbegreb og ytringsindgreb", Juristen 2002 (1 – 19).

4) 4 Særlige hensyn til pressefrihed er markeret mange gange i EMD-praksis se Ahsan, Juristen 2002, 256-258 og Sten Schaumburg-Müller, U 2008B.116 note 11.

5) Jf. resolution fra Europarådets Parlamentariske Forsamling 26.6.1998, pkt.7 om "public figures".

6) Se Trond Hatland og Camilla Vislie: Grenseoppgang fra Strasbourg i Tønsbergs Blad-saken, Jussens Venner vol.42, s. 306-321.

- 7) Se Lorentzen m.fl.: Den Europæiske Menneskeretskonvention, 2.udgave 2003, side 462. Samme sted omtales tilsvarende afgørelse fra Menneskeretskommissionen om private fotos af en forretningsmand sammen med unge kvinder (Neves 20.2.1995).
- 8) Jf. ØLD 7.5.1985, ØLD 6.6.1985 og Kbh. Byret 2.2.1988. Dommene findes i Medie- & presseretlig domssamling red. af Preben Stuer Lauridsen, 1996. Se også Preben Stuer Lauridsen: Pressens krænkelser af privatlivets fred, U 1985B.361.
- 9) Hannoverdommen er omtalt af Henrik Udsen, U 2006B.161 og Sten Schaumburg-Müller, U 2006B.229. Jeg er ligesom Schaumburg-Müller uenig med Udsen, der fortolker Hannoverdommen sådan, at publicering af personbilleder fra frit tilgængelige steder som udgangspunkt kun må ske med samtykke, medmindre billederne bidrager til "debate of general interest".
- 10) Dommen kan findes på Norges Højesterets hjemmeside via [www.domstol.no](http://www.domstol.no).
- 11) Se Schönning m.fl.: Personlighedsret, 1.udgave 2007, s. 112.
- 12) Dommen findes i Medie- & presseretlig domssamling red. af Preben Stuer Lauridsen, 1996.
- 13) Dommen findes under titlen Babezone på [www.update.dk/mediejura](http://www.update.dk/mediejura). De fleste andre domme, der er nævnt i denne artikel, findes også i dette retsinformationssystem.
- 14) Se Oluf Jørgensen: Det handler om ytringsfrihed (2.udgave, 2007) kap. 7 om retsreportage.

Denne artikel må frit citeres i uddrag eller som helhed med angivelse af forfatteren og [www.update.dk/mediejura](http://www.update.dk/mediejura) som kilde.